

Vianu Mureșan

Pasiunea secretă a lui Sandu Frunză

„Într-o zi mă voi muta în visul tău
Cu toată poezia, cu toată cântarea”.
S. Frunză, *Îmbrățișare*

Valoarea unor gesturi, unor trăiri, unor emoții este schimbată adesea de nepotrivirea lor cu momentul. Fie vin mai devreme, fie mai târziu decât ar fi de așteptat, iar atunci ceva se răsucesce în viață, modelat de acea nepotrivire. Prejudecata comună – nu lipsită de anumite temeiuri – este că poezia se scrie la flacăra tinereții îndrăgostite, că poetul este mereu tânăr sau, într-un fel sau altul, mimează tinerețea. Adevăr parțial, căci poezia este și meșteșug, are nevoie de multă frământare a minții și limbajului, de mult exercițiu și experiență a scrisului. Și, în fond, nu toată poezia este de dragoste, nu orice creație are nevoie de efuziunile romantice și iluzionările tinereții. De aceea, când apare mai târziu în viața unui scriitor nu mă surprinde. Cred însă că indiferent de vârstă, momentul când cineva decide să iasă în lume cu poezie trădează o anume torsiune intimă, o schimbare în personalitatea lui sau în dispoziția cu care se prezintă lumii. Este gata să-și dea jos măștile sociale și profesionale, să se arate cu fețele lui vulnerabile, neștiute, să-și recunoască naivitățile, neputințele și ingenuncherile. Prin poezie se vede sufletul omului ca printr-un vitraliu, chiar și ceea ce ține ascuns îl trădează, iar ambiguitățile relevă ceva foarte profund. Mare parte din ceea ce este omul rămâne definitiv în ambiguitate.

Sandu Frunză, cu acest debut poetic în volum ușor tardiv – dar ce înseamnă, de fapt, „tardiv” când e vorba de cărți? – vine în fața noastră dintr-o postură pe care puțini i-o bănuiau, încă și mai puțini i-o cunoșteau. El are o carieră universitară impresionantă ca profesor, consilier filosofic, autor de cărți, studii de specialitate, eseuri și articole publicate în reviste indexate în baze de date internaționale. Cariera și imaginea lui, capitalul lui simbolic, ca să recurg la limbajul lui Bourdieu, este destul de consistent încât să nu depindă în vreun fel semnificativ de o nouă carte, cu atât mai puțin de una de poezii. Toată lumea se aștepta, cunoscută fiindu-i dezlănțuirea prolifică din ultimii ani, să vină cu o nouă carte de filosofie, de consiliere filosofică și motivațională, ori de studii religioase. Și totuși el vine cu poezie. De ce? Poate că poezia a fost fie vocația necultivată, fie pasiunea secretă pe care a știut să o țină ascunsă multă vreme. Ceva intim, personal, pe care refularea și dezinteresul nu reușește să-l învingă până la capăt. Dacă aș recurge la o indiscreție, aș spune că în anii de început ai studiilor noastre la Filosofie în Cluj, Sandu Frunză era singurul poet debutat în reviste, cel care avea, să zicem, un profil de tânăr scriitor. Încă din vremea liceului a scris și a publicat versuri prin reviste, însă după terminarea facultății ceva a făcut să înceteze brusc această preocupare de parcă ar fi

devenit irelevantă. Poate pasiunea prea mare pentru studiile savante, poate efortul întins pe mulți ani pentru formare și afirmare academică. Nu știu. În perioada studenției el era, în mediul în care ne mișcam, cel mai aprins recitator și poate, cu invidie spunând, cel mai de succes cuceritor al sensibilității romantice feminine prin văditele lui talente poetice. Pe atunci încă se mai putea câștiga inima unei fete dacă știai poezii din Nichita Stănescu, Blaga, Eminescu, Esenin, Ioan Alexandru, Romulus Vulpescu sau chiar Păunescu.

Poezia are acest dar uimitor – indiferent când, unde se ivește, aduce cu ea o lume particulară de secrete și dezvăluiri, un topos neașteptat și de neînlocuit. Asta nu înseamnă mai valoros sau mai puțin valoros decât altele, ci doar unic. Suflul e o monadă, iar poezia o exprimă cu vibrații insolite și tulburi pentru că în limba lor prinde articulație și naivitatea găngavă a copilului, și îndrăzneala impetuoasă a profetului, și ardoarea beată a îndrăgostitului, și bocetul suferindului, dar și sapiența tăioasă a filosofului. De aceea, în cele mai puține cuvinte, poezia aduce cea mai multă noutate și cele mai valoroase dezvăluiri sufletești. Acea unicitate însă, cred că este mai curat pricepută, mai bine pătrunsă și valorificată de cineva care are afinități sau a împărțit experiențe de viață cu un scriitor. Nu spun că trebuie să ne batem pe umăr zilnic cu el pentru a-i înțelege opera, însă câtă vreme orice creație are un moment biografic, un context, o dispoziție psihică, un ancadrament socio-cultural, cunoașterea acestora ajută mult la ajustarea perspectivei de înțelegere a acelei opere.

Știu că mintea de cititor trebuie acordată ca un instrument muzical de fiecare dată când este pusă în fața unei cărți noi, pe care trebuie să o „interpreteze”, dar în același timp îmi este clar că acordajul nu înseamnă doar potrivirea unei metode intelective prin care să filtrăm ideile, sensurile textului, ci și potrivirea unei dispoziții afective cu acea carte. Cel puțin în cazul cărților de literatură acestea două se împletesc. În această perspectivă memoria personală, biografia joacă un rol determinant, dacă se întâmplă să interfereze cu cea a unui autor pe care îl studiezi, interferează ca un filtru perspectival cu intenționalitatea ta lectorială. Îl citești cu ochelarii vieții lui puși pe ochi, o viață din care gândurile și ideile pot face parte uneori mai mult decât trăirile și evenimentele. Din acest punct de vedere, lectura mea la poezia lui Sandu Frunză este una de tip *hemolexie*, ca să fac trimitere la teoria lui Christian Crăciun.

Sandu Frunză scrie poezii cu ideile lui filosofice și experiența lui culturală. Chiar cu anumite ticuri lingvistice uneori, potrivite mai mult prelegerii, decât versificării. Însă mare parte din poemele cuprinse în această plachetă sunt, de fapt, poezii de mare și secretă intimitate, dacă nu chiar poezii de dragoste, în care un fior romantic, care poate părea desuet celor confiscați definitiv de formulele prozodiei postmoderne, și efuziunea extatică după modelul Cântării Cântărilor se împletesc în arii declarativ-înfiorate: „niciodată/ n-am să găsescl/ ceva mai profund religios/ decât/ cerul pe care/ stelele desenau chipul tău...” (Și palmele tale), sau: „Neîncetat te port cu mine ca pe-un fetiș,/ mă las învins, de parcă numai tu ai exista,/ de fantezia mea de-a te avea, ca un derviş/ în dansul cosmic întrupând iubirea

mea..." (Fetiș), sau: „Nu numai eu, ci pământul întreg a fost binecuvântat/ cu pașii tăi cântând/ în lumina lunii, urcând spre mansarda blocului la mine..." (Iubire la Cluj).

Poate că unele rostiri sentimentale au o anumită împătımire și dezinvoltură potrivite mai degrabă poeziei clasice, chiar trubadurești, formule de imnologie mistic-erotică în care se întrevede o ascunsă madonă fantasmatică, se simte înnegurarea frustrată a adoratorului neîmplinit. Iubita e madonă, dar și text, ea are trup de cuvinte, iar goliciunea ei se revelează precum Shekinah, senzual și hermeneutic deopotrivă. Trupul iubitei nu este numai visat/văzut, ci și citit/interpretat, căci la urma urmei relația erotică exaltă mintea poetului, activând potențe vizionare. Poetul dezvăluie ceva de neatins, un dincolo, o transcendență a feminității nude, precum hermeneutul dezvăluie nescrisul din marea poezie: „Intensă și vibrantă ca o promisiune mesianică/ este lumina ochilor tăi luminându-mă lăuntric/ Înmușuresc înafară precum stelele/ la început de noapte cerul dezvăluind/ Parcă ai crescut din mine ca un trup de taină/ Și acum te redau lumii/ Cu goliciunea ta frumoasă/ Ca o carte de poezie deschisă..." (Goliciunea ta ca o carte de poezie). Găsesc că aceste rostiri – care extrag stări emoționale ce capătă solemnitate religioasă din modelele poeziei clasice – sunt, în pofida mersului în răspăr cu modele recente, de-o gravitate aleasă și profundă.

Se vede că Sandu Frunză nu scrie din inspirație, prins de fiorul spontaneității care pe mulți îi seduce și abandonează la fel de repede. El gândește tema înainte, și-o structurează într-o formă de coerență narativă, folosește fără reținere metafore, comparații, adică tropii „demodați” de care tinerii poeți se feresc cu oroare, uneori caută un ritm muzical, potrivește versurile în rimă. Stilistica lui nu este liniară sau unitară, deși predomină versificația liberă de rigorile formulelor vechi, asta însemnând anterioare babiloniei postmoderne în care oricine alătură niște cuvinte în propoziții scurte și le ordonează unele sub altele figurează de poet indiferent ce ar spune. Din păcate, această eliberare a poeziei de rigorile clasice a condus rapid și la eliberarea ei de poeticul însuși, la neutralizarea formulelor de expresie până în punctul în care textul devine urmă pură, simplu semn că pe acolo a trecut mâna unui scriitor.

Sandu Frunză are teme limpede conturate – în genere de natura relațiilor cu un grad sau altul de intimitate sau a situațiilor existențiale semnificative –, are idei, proiectează deliberat un univers semantic, filosofic, încarcă poezia cu meditații, convingeri, gânduri despre sine și lume, despre iubire, pierdere, tristețe, despre vulnerabilitate și incertitudine. Apoi, există o notă personală în care se dezvăluie o sensibilitate melancolică, un anumit sentiment al solitudinii metafizice, poate chiar un sentiment al înstrăinării și pierderii. Desigur, poezia nu trebuie să fie filosofică în chip explicit, însă trebuie să aibă o idee, un miez, un sens care nu e reductibil la pura subiectivitate a poetului, la întâmplările și trăirile lui. Din acest punct de vedere, poeziile lui Sandu Frunză transmit, chiar pe fondul unei retorici confesive, anume stări, trăiri, sensuri, dispoziții existențiale care sunt dincolo sau mai presus de scriitor. Pe care, un cititor atent, și le-ar putea uneori recunoaște.

Vianu Mureșan, Prefata, Iubirea ca un vis infinit daruit unei clipe, Bucuresti:
Eikon, 2023. pp. 5-11